

La música del romanticisme

Codi: 100639
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500240 Musicologia	OB	3	1

Professor/a de contacte

Nom: Francesc D Assi Cortes Mir

Correu electrònic: Francesc.Cortes@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

castellà, anglès, francès, italià

Prerequisits

Són necessaris uns coneixements adequats i suficients d'harmonia, i els fonaments bàsics d'estructures del llenguatge musical. És aconsellable un coneixement suficient de repertori musical del Romanticisme. A tall de suggerència, s'inclouen unes obres les quals és necessari que s'hagin escoltat prèviament. Aquestes audicions seran avaluables, i caldrà analitzar-les auditivament a les classes. Sobre aquestes obres, que no són un cànon sinó només una proposta al que es podria considerar un referent necessari per a seguir l'assignatura, es realitzaran les sessions pràctiques. També s'aconsella un coneixement suficient de l'escriptura orquestral, en els paràmetres habituals de meitat del Romanticisme. A la bibliografia i també al Moodle de l'assignatura es troben materials per a tenir-ne un bon coneixement. És imprescindible la consulta d'aquests materials de manera prèvia al seguiment de les classes.

Objectius

4.1. Contextualització. Estudi general de la història de la música corresponent al període romàntic. Es defineixen els límits temporals dels moviments. S'estableixen les diferents subdivisions cronològiques i conceptuals. S'estableixen les diferents subdivisions cronològiques i conceptuals del romanticisme musical -el trànsit des del classicisme, el romanticisme ple, el neoromanticisme, el romanticisme tardà-, i es contextualitza amb el canvi sociopolític del moment. S'estudien i analitzen els diferents estils i models de creació en les vessants simfònica, instrumental, cambrística, lírica i música religiosa. S'avalua i estudia l'abast dels moviments nacionalistes.

4.2. Objectius formatius:

1. Identificar els diferents corrents i models que es donaren a la música del Romanticisme.
2. Conèixer els trets tècnics, tant des de la vessant de la composició com de la interpretació i els elements distintius de la recepció, de cadascun dels moviments, tendències i principals models del període cronològic.
3. Raonar analíticament a través d'audicions els trets cabdals d'obres pertanyents al moment històric estudiat.

4. Justificar sobre partitures dels diferents períodes les característiques d'estil, les tècniques de composició i els diferents vincles que les uneixen amb l'estètica del moment.

5. Utilitzar amb coneixement crític i correcció científica la bibliografia i les fonts musicogràfiques del període històric.

Competències

- Analitzar críticament les obres musicals des de qualsevol punt de vista de la disciplina musicològica.
- Conèixer i comprendre l'evolució històrica de la música i les seves característiques tècniques, estilístiques, estètiques i interpretatives des d'una perspectiva diacrònica.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Identificar i contrastar les diferents vies de recepció i consum musicals en la societat i en la cultura de cada època.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Relacionar conceptes i informacions de diferents disciplines humanístiques, científiques i socials, especialment les interaccions que s'estableixen entre la música i la filosofia, la història, l'art, la literatura i l'antropologia.
- Vincular els coneixements adquirits amb la praxi musical, col·laborant amb els intèrprets a través de l'anàlisi i la contextualització dels diferents repertoris, tant els relacionats amb la música històrica com amb les diverses manifestacions de la música contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Aplicar a la recerca musical les conceptualitzacions pròpies de la filosofia, la història, la literatura i l'antropologia.
5. Comunicar per escrit, amb correcció, precisió i claredat argumentals i terminològiques, els coneixements adquirits, tant en l'àmbit de l'especialització com de la divulgació musicals.
6. Considerar la matèria de manera integral i identificar el context en el qual s'inscriuen els processos estudiats i la relació que tenen amb els elements i els factors que intervenen en el desenvolupament sociohistòric.
7. Contextualitzar en l'entorn històric i cultural les obres musicals des d'una perspectiva crítica.
8. Definir els processos de periodització i de classificació estilística i tipologia usuals en la conceptualització històrica del fet musical.
9. Determinar la complexitat dels processos de recepció de la música.
10. Establir els fenòmens de circulació de les idees en el domini musical.
11. Exposar els coneixements sobre la història, l'art o altres moviments culturals.
12. Identificar correctament el repertori essencial i els principals compositors de cada un dels moments històrics.
13. Identificar críticament les diferents orientacions de praxi musical que els intèrprets apliquen a la música de cada època històrica.
14. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics
15. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets
16. Identificar i ubicar críticament en la seva època històrica les diferents tipologies musicals.
17. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.

18. Identificar les propietats estilístiques de cada període històric.
19. Integrar els coneixements adquirits en l'elaboració de textos sintètics i expositius adequats a l'àmbit comunicatiu acadèmic i d'especialització.
20. Interpretar els textos teòrics més importants de cada època.
21. Reconèixer en la praxi musical els elements de diverses cultures i de diferents èpoques històriques.
22. Relacionar els canvis tecnològics i científics de cada època amb la creació i la recepció de la música.
23. Resoldre problemes d'índole metodològica en l'àmbit de la musicologia.
24. Utilitzar correctament el lèxic específic de la història
25. Utilitzar el vocabulari propi de la ciència musicològica relacionat amb cada època històrica.
26. Vincular els períodes de la història de la música amb els períodes de la història de l'art, a través de les semblances i les discrepàncies.

Continguts

1. Orígens i significació del concepte "Romanticisme". Periodització.

2. Nous condicionants del fet musical: nacionalismes, el culte al geni, la musicologia, els canvis socials, el consum de la cultura com a nou paradigma.

3. El llenguatge musical durant el segle XIX.

- 3.1. Aparició del concepte evolutiu en el llenguatge: l'afany de novetat.
- 3.2. La forma musical: idealització, exageració, destrucció i referents.
- 3.3. Melodia i harmonia: la complexitat i l'originalitat.
- 3.4. L'orquestració: l'especulació tímbrica, la tècnica i l'evolució en la construcció d'instruments.
- 3.5. La música sacra: un nou espai; crisi i "renovació" en l'esguard del passat.
- 3.6. El concepte de model: focus i perifèries.

4. Dels inicis fins el 1830.

- 4.1. Alemanya: fenòmens socials, música instrumental, *lied*, cambra.
- 4.2. França: pedagogia, la nova societat i la música de saló, el concert.
- 4.3. Aparició del Romanticisme musical a Europa: des de l'assimilació a les manifestacions nacionals.

5. El torn ideològic i estètic entre 1830 al 1848: la plenitud romàntica.

- 5.1. Alemanya: el nou simfonisme, el món coral i l'associacionisme.
- 5.2. El fenomen del virtuosisme.
- 5.3. França: influència de les seves propostes pedagògiques i organitzatives, el nou model simfònic des de Berlioz, la *mélodie*.
- 5.4. El consum musical: eina d'educació, eina d'ideologia, eina de progrés.

6. La segona meitat de segle: Neoromanticisme i tardoromanticisme.

- 6.1. Formalisme, historicisme, naturalisme, simbolisme i corrents espiritualistes.
- 6.2. Alemanya: la simfonia des de Brahms i Bruckner; el *lied*.
- 6.3. França: L'exotisme, l'*Ars Gallica* i el nou simfonisme. Canvis a la música de cambra francesa.

6.4. Significació de la música a la societat: músiques de ball i consum; el fenomen de la música coral.

7. El nacionalisme en el decurs del segle.

7.1. Problemàtica i definició del concepte, periodització.

7.2. Models nacionalistes: estudi de la creació musical com a element identitari del nacionalisme romàntic.

7.3. L'alteritat: veure els nacionalismes des de fora del sistema.

8. El context històric del canvi de segle:

8.1. Llenguatges i estètiques del canvi de segle.

8.2. L'aparent decadentisme.

8.3. Repertoris del *fin de siècle*.

Metodologia

L'assignatura combinarà aspectes teòrics i pràctics, alhora que vetllarà per una connexió transversal dels coneixements. No podem entendre el Romanticisme i la música del segle XIX sense posar-la en relació amb la resta del coneixement artístic, literari i científic del seu temps, així com tampoc es pot comprendre deslligada de les circumstàncies sociopolítiques i econòmiques que varen condicionar els canvis pregonos en la societat contemporània. Es realitzaran activitats de tipus pràctic, lliçons expositives, alhora que també es tindrà en compte la realització de l'estudi individual i de treballs tant aquells realitzats a l'aula com els de tipus individual.

1. Classes magistrals.
2. Sessions pràctiques, adreçades al coneixement de qüestions tècniques, com la instrumentació romàntica, la interpretació en el Romanticisme, i la forma de viure la música en el segle XIX.
3. Estudi individual, que combinarà des d'audicions, estudis de tractats de l'època, realització de comentaris de text i lectures d'obres literàries en les quals la música hi tindrà un paper destacat.
4. Recomanem la lectura d'obres literàries amb passatges de referències musicals. Per aquest curs 2018/19 es proposa la lectura de les novel·les *Madame Bovary* (1856) de Gustave Flaubert, i *La Regenta* (1885) de Leopoldo Alas.
5. Es realitzaran dues sortides de camps, de tipus pràctic. Una d'elles consistent en un assaig simfònic, i una altra a la Biblioteca de Catalunya. Les dates es publicitaran al Moodle.
6. Els continguts de l'assignatura es distribuïran a partir d'uns temes docents -que no seguiran necessàriament l'ordre dels continguts-. Caldrà seguir les activitats, lectures o audicions, que s'anunciaran al Moodle de l'assignatura. La realització d'aquestes activitats serà objecte també de l'avaluació.
7. Tots els treballs hauran d'anar acompanyats de bibliografia relacionada amb cadascun dels treballs. No s'entén com a "bibliografia" ni els apunts de classe -que en sí no són cap llibre- ni les informacions extretes de la Wikipedia. Es recomana utilitzar els recursos web recomanats a la bibliografia d'aquesta Guia Docent.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Anàlisi de partitures	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26
Seminaris de comentaris de textos i audicions d'obres	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26
Sessions presencials, classe magistral	25	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26

Tipus: Supervisades

Comentaris i lectures, audicions i instrumentacions	27	1,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26
---	----	------	---

Tipus: Autònomes

Cerca d'informació i estudi	37	1,48	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26
Estudi i lectura d'articles	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26

Avaluació

El sistema d'avaluació continuada consisteix en la combinació ponderada de cinc activitats: dos exàmens, que valen el 60% de la nota de l'assignatura, i dues activitats. Cal haver tret un 5 com a nota mínima per aprovar cada examen. Un examen no realitzat a temps, sense justificar, es considera no recuperable. No es faran avaluacions fora de les dates previstes, si no és en un cas de força major o de problemes de malaltia certificats. En cas de suspendre un examen, es podran recuperar a la data que es publicitarà al Moodle, i que serà la fixada pel Deganat com a data de reavaluació.

L'avaluació de l'audició es realitzarà durant el mes de novembre, en una data que s'indicarà al Moodle. Aquesta prova no és recuperable. Es podrà optar per l'anàlisi d'una partitura o bé el comentari d'un text per obtenir el 10% de la nota final. Les partitures a analitzar i els comentaris de text es trobaran al moodle. Tindran diferents dates de lliurament, vinculades a la realització de les classes magistrals. Els estudiants només n'han de fer una, a triar entre anàlisi o bé comentari. En les dues modalitats caldrà que es segueixi un esquema del tipus: hipòtesi, desenvolupament, conclusions i bibliografia. Les anàlisis i/o el comentari es lliuraran a l'espai que s'habilitarà al Moodle. Aquesta activitat no és recuperable.

El treball d'orquestració es realitzarà a partir d'una partitura que serà publicitada al Moodle. Es recomana que es consultin els exemples que es troben a les carpetes d'instrumentacions. L'extensió del treball s'ha de reduir a uns 20 o 30 compassos com a màxim. LA plantilla orquestral es correspondrà a un model propi del primer terç de segle, amb orquestra amb fusta a 2. La instrumentació ha d'anar acompanyada necessàriament d'un comentari, en el qual s'explicarà com s'ha procedit, i quins exemples s'han emprat per a la seva preparació. Aquest treball es lliurarà també via Moodle, en un termini que serà fixat. En cas de no aprovar aquesta prova, serà recuperable sempre i quan s'hagi respectat el termini de lliurament.

Els dies d'examen es publicitaran al Moodle. Per a la realització del treball o comentari caldrà fer una sessió de tutoria. La realització d'una tutoria, com a mínim, és imprescindible.

1. (Criteris d'avaluació)

F

F

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
1a Prova d'avaluació	30 %	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26
2a Prova d'avaluació	30 %	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26

Anàlisi partitures i/o comentari de text	10 %	4	0,16	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26
Avaluació d'audicions	10 %	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26
Realització raonada d'un treball d'orquestració	20 %	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA DE TIPUS GENERAL. MANUALS DE CONSULTA Bàsica

AVIÑOÀ, X. (ed) *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear*, vol. III. Barcelona, ed 62, 2000.

BONASTRE, Francesc; CORTÈS, Francesc. *Història Crítica de la Música Catalana*. Bellaterra, servei de publicacions de la UAB, 2009.

CASARES, Emilio (ed); **ALONSO, Celsa** (ed). *La música española en el siglo XIX*. Oviedo, Servicio de Publicacions de la U. de Oviedo, 1995.

CASINI, Claudio. *Historia de la música. El siglo XIX, segunda parte*. Madrid, Turner Música, 1987.

CORTÈS, Francesc. *Història de la Música a Catalunya*. Barcelona, editorial Base, 2011.

CORTÈS, Francesc; ESTEVE, Josep-Joaquim. *Músicas en tiempos de guerra. Cancionero (1503-1939)*, col·lecció *El espejo y la lámpara*, 6. Bellaterra,

Servei de Publicacions de la UAB, 2012.

DAHLHAUS, Carl. *La Musical dell'ottocento*. Firenze, ed. Discanto, 1990.

DAHLHAUS, Carl. *Between Romanticism and modernism*. Berkley, University of California Press, 1982.

DAHLHAUS, Carl. *La idea de la música absoluta*. Barcelona, Idea Books, 1999.

DAHLHAUS, Carl. *Realism in Nineteenth-Century Music*. Cambridge, 1985.

DI BENEDETTO, Renato. *Historia de la música, 8. El siglo XIX, primera parte*. Madrid, Turner Música, 1987.

EINSTEIN, Alfred. *La música en la época romántica*. Madrid, Alianza Música, 1986.

FUBINI, Enrico. *El romanticismo: entre música y filosofía*. Valencia, U. de Valencia, 2002.

LONGYEAR, Rey Morgan. *La música del siglo XIX: el romanticismo*. Buenos Aires, ed. Víctor Leru, 1983.

NATTIEZ, Jean-Jacques. *Musiques. Une encyclopédie pour le XXIe siècle*. Vol IV. Paris, Actes Sud-Cité de la Musique, 2006 (també en edició en italià. Bologna, Einaudi, 2004)

PLANTINGA, Leon. *La música romántica*. Madrid, ed. Akal, 1992.

ROSEN, Charles. *The Romantic Generation*. Harvard University press, Cambridge, 1995.

VV. AA. *El segle romàntic. Actes del Col·loqui sobre el romanticisme a Catalunya*. Vilanova i la Geltrú, 1998.

SELECCIÓ BIBLIOGRÀFICA PER CAPÍTOLS

Tema 2: Nous condicionants del fet musical

Abrams, Meyer. *El espejo y la lámpara. Teoría Romántica y Tradición Crítica*. Barcelona, Barral, 1975.

- Bartoli, Jean-Pierre.** *Dictionnaire de la musique en France aux XIXe siècle.* Paris, Fayard, 2003.
- Brown, Clive.** *Classical and Romantic performing practice. 1750-1900-* Oxford, Oxford university press, 1999.
- Candoni, Jean-François.** *Penser la musique au siècle du romantisme. Discours esthétiques dans l'Allemagne et l'Autriche du XIXe siècle.* Paris, PUPS, 2012.
- Claudon, Francis.** *La Musique des romantiques.* Paris, Presses Universitaires Françaises, 1992.
- Dalmonte, Rossana.** "La musica della Rivoluzione francese". *M/R*, n°1, 1980.
- Gérard Herzhaft, Americana.** *Histoire des musiques de l'Amérique du Nord, de la préhistoire à l'industrie du disque.* Paris, Fayard, 2005.
- Hayes, Ellen M.** *Women's music.* Grove Music online, 2013.
- Haynes, Bruce.** *The End of Early Music.* Oxford, Oxford University Press, 2007.
- Jones, Howard Mumford.** *Revolution and Romanticism.* Cambridge, Harvard University Press, 1974.
- Marcel, Brion.** *La Vida cotidiana en Viena en tiempos de Mozart y de Schubert.* México, Fondo de Cultura Económica, 1990.

Tema 3: La música com a llenguatge

- Bartoli, Jean-Pierre.** *L'harmonie classique et romantique (1750-1900). Éléments et évolution.* Paris, éditions Minerve, 2001.
- Bent, Ian. (ed.)** *Music Theory in the Age of Romanticism.* Cambridge University Press, 1996.
- Carse Adam.** *The orchestra from Beethoven to Berlioz.* Cambridge, W. Heffer & Sons, 1948.
- Garrat, James.** *Palestrina and the German Romantic Imagination: Interpreting Historicism in 19th-Century Music.* Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Gonnard, H.** *La musique modale en France de Berlioz à Debussy.* Paris, H. Champion, 2000.
- Matassi, Elio.** *L'idea di musica assoluta. Nietzsche-Benjamin.* Rapallo, Il Ramo editore, 2007.
- Poirier, Alain.** "Dimensions et voies spécifiques d'analyse du répertoire romantique". *Analyse Musicale*, 21, 1990.
- Rosen, Charles.** *The Romantic generation.* Cambridge, Harvard University Press, 1995.
- Spitzer, John; Zaslav, Neal.** *The birth of the orchestra: history of an institution, 1650-1815.* Oxford, Oxford University Press, 2004.
- VV. AA.** "Orchestres aux XVIIIe et XIXe siècles: composition, disposition, direction, représentation", a « Musique/images/ instruments », *Revue française d'organologie et d'iconographie*, n° 12. Paris, CNRS éditions, 2011.
- Whitwell, D.** *The History and Literature of the Wind Band and Wind Ensemble, ol 5: The 19th Century wind band and wind ensemble in Western Europe.* Adliswill, Ruh musik, 2000.

Tema 4: Dels inicis fins el 1830

- Adkins Chiti, Patricia.** *Las Mujeres en la música.* Madrid, Alianza Música, 1995.
- Bailbé, Joseph-Marc; Bernard, Elisabeth.** *La Musique en France à l'époque romantique.* Paris, Flammarion, 1991.

Bortolotto, Mario. *Introduzione al Lied romantico*. Milano, Adelphi, 1984.

Davy-Rigaux, Cécile. *La musique d'église et ses cadres de création dans la France d'Ancien Régime*. Biblioteca della Rivista di storia e letteratura religiosa. Studi, vol. 30. Firenze, Olschki, 2014.

Cortès, Francesc. "La música religiosa", a Aviñoa, Xosé. *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear* vol III. Barcelona, ed 62, 2000.

Eigeldinger, Jean-Jacques (ed). *Interpréter Chopin. Actes du Colloque*. Paris, Cahiers du Musée n°8, 2006.

Ellis, Katherine, "Palestrina et la musique dite "palestrinienne" en France au XIXe siècle: questions d'exécution et de réception", in Vendrix, Philippe (éd.), *La Renaissance et sa musique au XIXe siècle*. Paris, Klincksieck, 2000, p. 155-190.

Ellis, Katherine. *Interpreting the Past. Early Music in 19th-Century France*. Oxford, Oxford University Press, 2005.

Kramer, Lawrence. *Franz Schubert: sexuality, subjectivity, song*. Cambridge, Cambridge University Press, 1998.

Massin, Brigitte. *Franz Schubert*. Madrid, Turner (ed en castellà), 1991.

Reibel, Emmanuel. *Les musiciens romantiques. Fascinations parisiennes*. Paris, Fayard/Mirare, 2003.

Steen, Michale. *Schubert. The Great Composers*. The Independent, eBook, 2014.

Wollenberg, Susan; Kenry, Aisling. *Women and the Nineteenth-century Lied*. Burlington, Routledge, 2015, eBook.

Tema 5: Moviment coral, virtuosisme

Altenburg, Detlef. "Franz Liszt and the Legacy of the Classical Era", a *19th Century Music*, vol. XVIII, n° 1, 1994, pp. 46-63.

Alwes, Chester Lee *A History of Western Coral Music*. Oxford, Oxford University Press, 2015.

Artís i Benach, Pere. *El cant coral a Catalunya: 1891-1979*. Barcelona, Barcino, 1980.

Barraud, Henry. *Hector Berlioz* (traducció al castellà). Madrid, Alianza editorial, 1994.

Baude, Michel. "Le vie musicale sous la Restauration et le Monarchie de Juillet". *Revue Internationale de Musique Française*, n° 10, febrero, 1983.

Biget, Michelle. "Le pianiste romantique face aux impossibles de l'écriture". *Analyse Musicale*, n° 7, Abril, 1987.

Carbonell i guberna, Jaume. *Josep Anselm Clavé i el naixement del cant coral a Catalunya: 1850-1874*. Barcelona, Galerada, 2000.

Dömling, Wolfgang. *Franz Liszt y su tiempo*. Madrid, Alianza Editorial, 1993.

Hardy, Lisa. *The British piano sonata, 1870-1946*. Suffolk, Boydell Press, 2012.

Lespinard, Bernadette. *Les passions du chœur. La musique chorale et ses pratiques en France 1800-1950*. Paris, Librairie Arthème Fayard, 2018.

Ochse, Orpha. *Organists and Organ Playing in Nineteenth-Century France and Belgium*. Bloomington, Indiana University Press, 2000.

Rosen, Charles. *Piano Notes. Il pianista e il suo mondo*. Torino, EDT, 2008.

Sharp, Avery T.; Floyd, James Michael. Choral Music. A Research and Information Guide (2^a ed). New York, Routledge, 2011.

Sugden, John. *Paganini*. Londres, Omnibus Press, 1986.

Szulc, Tad. *Chopin in Paris: The life and times of the Romantic composer*. New York, Da Capo Press, 2000.

Thistlethwaite, Nicholas; Webber, Geoffrey. *The Cambridge Companion to the Organ*. Cambridge, Cambridge University Press, 1998.

VV. AA. *La Virtuosité, a Romantisme*, n  128, 2005.

Tema 6: La segona meitat de segle: simfonisme i m sica de consum

Duneton, Claude. *Histoire de la chanson française*. Paris,  ditions du Seuil, 1998.

Floros, Constantin; Bernhardt-Kabisch, Ernest. *Brahms and Bruckner as artistic Antipodes: Studies in Musical Semantics*, 2015.

Frisch, Walter. *Brahms and the principle of developing variation*. 1990.

Gasnault, François. "Les bals publics parisiens". *Revue Internationale de Musique Française*, n  3, novembre, 1980.

Hallmark, Rufus E. *German Lieder in the Ninettenth Century*. New York, Routledge, 2010.

Kant, Marion. *The Cambridge companion to ballet*. Cambridge, Cambridge University Press, 2007.

Rodmell, Paul (ed). *Music and Institutions in the Nineteenth Century*. Burlington, Ashgate, 2012.

Sch nzeler, Hans Hubert. *Bruckner*. Marion Boyars Publishers, 2001

Storni, Eduardo. *Johann Strauss y su dinastía*. Madrid, Espasa Calpe, 1986.

Swafford, Jan. *Johannes Brahms: a biography*. New York, Random Housepublishers, 1999.

Tranchefort, François-René (dir). *Guide de la musique de chambre*. Paris, Fayard, 2010.

Tema 7: Nacionalismes musicals

Charles-Dominique, Luc; Defrance, Yces; Pistone, Dani le. *Fascinantes  tranget s. La découverte de l'alt rit  musicale en Europe au XIXe siècle*. PAr s, L'Harmattan, 2014.

Cort s, Francesc. *Felip Pedrell a la Biblioteca de Catalunya*. Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 2017, free on-line.

Flint de Medicis, Catrina. "Nationalism and Early Music at the French fin de siècle : Three Case Studies", a *Nineteenth-Century Music Review*, I, 2004, p. 43-66.

Leerssen, Josep (ed). *Encyclopedia of Romantic Nationalism in Europe* (2 vols). Amsterdam, Amsterdam University Press, 2018.

Hebert, David. *Patriotism and Nationalism in Music Education*. Oxon, Ashgate, 2012.

Schneider, Mathieu. *L'utopie suisse dans la musique romantique*. Paris, Hermann, 2016.

Charles-Dominique, Luc; Defrance, Yces; Pistone, Dani le. *Fascinantes  tranget s. LA découverte de l'altérité musicale en Europe au XIXe siècle*. Paris, L'Harmattan, 2014.

White, Harry; Murphy, Michael (eds). *Musical Constructions of Nationalism: Essays on the History and Ideology*. Cork, University of Cork Press, 2001

Tema 8: El Fin de siglo

Balardelle, Genevieve. "L'exotisme extrême-oriental en France au fin du siècle". *Revue Internationale de Musique Française*, nº 6, noviembre, 1981.

Beauvois, J. L. *Prélude, aria et final avec César Franck. Cinquante ans de musique française (1830-1880)*. Paris, Presses Universitaires de Grenoble, 1990.

Fausser, Annegret. *Musical encounters at the 1889 Paris World's Fair*. Rochester, University of Rochester Press, 2005.

Gordon, Tom (ed). *Regarding Fauré*. Amsterdam, Gordon and Breach, 1999.

Janik, Allan/Toulmin, Stephen. *La Viena de Wittgenstein*. Madrid, Taurus, 1987.

Jann Pasler. "Political anxieties and musical reception: japonisme and the problem of assimilation". 2008. (<http://musicweb.ucsd.edu/~jpasler/wp/wp-content/uploads/2012/06/Pasler-Japonisme2008.pdf>)

Langham Smith, Richard; Potter, Caroline. *French Music since Berlioz*. Oxon, Routledge, 2006.

Fontes d'època de lectura recomanada

Berlioz, Hector. *Berlioz on Music: Selected Criticism (1824-1837)*. Kolb, Katherin; Rosenberg, Samuel N. 2015.

Berlioz, Hector. *Grand traité d'instrumentation et d'orchestration modernes*. Paris, Schonenberger, 1844.

Berlioz, Hector. *Les soirées de l'orchestre*. 1852. (consultables on-line: <http://www.hberlioz.com/Writings/SOindex.htm>)

Fétis, François- Joseph. *La musique mise à la portée de tout le monde*. Paris, Brandus et cie., 1847.

Heine, Henri. *Mais qu'est-ce que la musique?* Paris, Actes Sud, 1997 (reed).

Hoffmann, Edward T. A. *Ecrits sur la musique*. Laussane, L'Age d'Homme, 1985.

Mazzini, Giuseppe. *Filosofia della musica*. Paris, 1867.

Pedrell, Felip. *Por Nuestra Música*. Barcelona, Henrich ed, 1891 (ed facsímil, UAB, 1991).

Riemann, Hugo. *Die Elemente der musikalischen Ästhetik*. Stuttgart, 1900.

Schumann, Robert. *Escritos sobre la música y los músicos* (ed de Eduard López Chávarri).

Schumann, Robert. *Schumann on music: a selection from the writings* (ed. Henry Pleasants. New York, Dover, 1988.

Spohr, Louis. *Autobiography*. Nueva York, Da Capo, 1969.